

Kosztolányi Dezső: BOLDOGSÁG

- Nézd - figyelmeztetett Esti Kornél -, mindnyájan ábrándozunk arról, hogy valamikor boldogok leszünk. Mit képzelünk el ilyenkor? Többnyire valami állandót, szilárdat, tartósat. Például egy kastélyt a tenger partján, kertet és csöndet körötte, egy nőt, gyermekeket, családot, esetleg pénzt vagy dicsőséget. Ezek csacsiságok. Az ilyen képek kiskorunkban jelennek meg előttünk. Igaz, ma is megjelennek, ha a boldogságról képzelődünk, mert igazi és éber álmainkban mindig csecsemők maradunk. A mese ez, az örök és légüres mese. Ennek a kastélynak, akár a mesebeli kastélynak, nincs tervrajza, átírási költsége, adólapja. A nő, akit magunk elé festünk, testtelen és lélektelen, nem is vagyunk vele semmiféle viszonyban. A gyermekek, akiket álmodunk, sohase betegszenek meg kanyaróban, és sohase hoznak haza rossz bizonyítványt. A dicsőségről pedig nem merjük megállapítani, hogy a valóságban nagyobb részben a kiadókkal való tárgyalásokból áll, melyek annyira fölizgatnak bennünket, hogy később ebédelni se tudunk.

Szóval ezek a képek tartalmatlanok, és ezért csábítók.

Természetesen, van boldogság. De az merőben más. Magam is emlékszem néhány boldog percemre. Hogy mikor voltam legboldogabb? Hát elbeszélhetem, ha akarod.

Egy-két évvel ezelőtt, október végén nagy útra kellett mennem. Este csomagoltam, és lefeküdtem. Vonatom reggel indult. Nem tudtam aludni, noha már több álmatlan éjszaka volt mögöttem. Hánykolódtam a párnákon. Egyszerre a hátam közepén nyilallást éreztem. Megmértem magam. A hőmérő lázat mutatott. Sok mindent adtam volna, ha ezt az utazást elhalaszthatom. De nem lehetett. Amikor megvirradt, balsejtelem fogott el, hogy nem térek többé haza. Lucskos, sötét ősz volt. A vonat ázott, síró kocsjáival kedvetlenül várakozott rám. Kongó folyosóin senki se járt, fülkéiben is csak elvétve ült egy-egy fázó, sápadt utas, mintha az egész szerelvényt elátkozták volna. Magányos szakaszomból néztem a füstölgő mezőket. A levegő fekete volt, az országutak sárgák. Valamelyik állomáson egy mezítlábas parasztfiúcska végigszaladt a kocsik mellett kannájával meg a poharával, s a szakadó esőben ezt kiáltotta: "Friss vizet tessék." Életunt kalauz vizsgálgatta körutazási jegyeimet. Köszönés helyett sóhajtott. A lidércnyomás a határon túl is folytatódott. Elhagyott pályaudvarok gurultak elém. Malaclopó köpenyben valami vörös orrú, szemüveges osztrák ifjanc meredt rám hosszan, s én is őrá. Egy macska surrant be az állomásfőnök szobájába, mintha látni se akarna. Sovány asszony állt egy ecetfa mellett, s szoknyáit fújta a szél. Németországban kisdíák mentek az iskolába, vagy jöttek onnan, könyvekkel, rajztömbbel, fejesvonalzóval. Minthogy semmit sem ettem, időérzésem elveszett. Nem tudtam, reggel van-e vagy délután. Egyébként az utazás szórakoztatni szokott. Az életet látom mint képet és színjátékot, tartalmától megfosztva, leegyszerűsítve. Ezúttal azonban az élet kétségbeejtett az üres kereteivel. Minden és mindenki céltalannak és kietlennek tetszett, az osztrák ifjanc, a macska, a sovány asszony a szélben, a

német iskolásfiúk is, elsősorban pedig én magam. Eszembe jutottak balsikereim és bűneim. Önvád marcangolt. Éjjel a hosszú hálókocsiban csak én váltottam ágyat. Egy gonosz arcú ellenőr, aki valami facér színésznek látszott, gúnyosan kívánt jó éjszakát, mintha már előre elhatározta volna, hogy első álmomban borotvával vágja át a torkom. Mindenesetre dupla adag altatót vettem be. Órákig félbren hallgattam a vonat zakatolását, aztán elaludtam. Ordítva riadtam föl. Tapogatództam a sötétben. Nem tudtam, hová kerültem. Torkom, orrom kiszáradt. A fűtőtestek afrikai hőséget árasztottak. Valamit magamra kaptam. Kitámolyogtam a folyosóra.

Ebben a pillanatban kezdődött az a boldogság, melyről beszéltem, az a boldogságom, melynél eddig sohasem volt teljesebb és különb. A vonat vadregényes, fenyves koszorúzta hegyek közé kanyarodott. Esett a hó. Képzeld, esett a hó, ily kora ősszel, mint valami meglepetés vagy ajándék az égből, s kisütött a nap. Csillogó reggel volt. Egy kis, német ipari város tűnt föl a völgyben. Vettem a bőröndömet, kiszálltam. Behajtottam a városba. Kacagó gyermekek az iskolába menet hógolyókkal dobálódtak. A háztetők fehérek voltak. Lámpák égtek az emeleteken. Villamosok csengettyűztek, merőben ismeretlen hangon, mint a karácsonyi angyalok. Öröm dobogtatta a szívem. A legjobb fogadóban szálltam meg. Kedves tisztelettel, nagy megbecsüléssel fogadtak. Erkélyes szobát nyitottak számomra, potom áron. Fehér hajú, bóbitás szobalány lépett szobámba. Halkan beszélt. Két kancsó meleg vizet hozott. Odaálltam az ablakhoz, mely a főtérre nézett, és nem tudom meddig, szájtátva bámultam a vidám, gyermekkori hőesést. Ennyire még sohasem örültem annak, hogy a földön vagyok és élek. Az életnek újra értelme lett. Lenn, a langyos kis étteremben reggeliztem. A villanyok, melyeken színes sapkák voltak, fényt szórtak patyolat terítőmre. A falon egy családi ingaóra járt. Vajat, mézet tettek elém. Lágytojást is ettem, pedig azt különben utálok. Minden nagyszerű volt, minden csodálatos, minden kívánatos, magyarázhatatlanul és kifejezéstelenül szép.

Tehát ekkor voltam legboldogabb életemben. Hogy miért? Annak megfejtését rátok, lélekelemzőkre bízom. Én nem törődöm az elnyomott és fölszabadult okokkal, a tudattalan és tudatelőttes jelképekkel. Nem óhajtom magam fölboncolgatni, amíg élek. Hadd maradjon az, ami vagyok, zárt, egész és titkos. Okozzon nekem ezután is ilyen érthetetlen gyötrelmeket és örömeket. Halálommal pedig teljesen semmisüljön meg, mint valami fölbontatlan levél. Hidd el, ez többet ér minden tudásnál. Mindössze oda akarok kilyukadni, hogy a boldogság csak ilyen. Mindig rendkívüli szenvedés tövében terem meg, s éppoly rendkívüli, mint az a szenvedés, mely hirtelenül elmúlik. De nem tart sokáig, mert megszokjuk. Csak átmenet, közjáték. Talán nem is egyéb, mint a szenvedés hiánya.